

SVJEDOK KAO DOKAZNO SREDSTVO U PARNIČNOM POSTUPKU

Adis Mehić, email: adismehic76@gmail.com

Doc. dr. Jasmina Tahirović, email: jaciminat@gmail.com

Općinski sud u Travniku, ul. Vezirska br. 2, Travnik

Sažetak: Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj: 73/05, 19/06 i 98/15; u daljnjem tekstu: ZPP) propisuje pravila postupka pred sudovima. Ta pravila se odnose na građanskopravne sporove pred nadležnim sudovima. U članu 1. ZPP-a propisano je: „Ovim zakonom propisuju se pravila postupka na osnovu kojih općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine [...] raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima [...]“. Naime, odredbama stava (1) člana 123. ZPP-a propisano je da je svaka stranka dužna dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev. Kao vrste dokaznih sredstava, ZPP definiše uviđaj (član 130. ZPP-a), isprave (član 132. ZPP-a), svjedoke (član 137. ZPP-a), vještake (član 147. ZPP-a), te saslušanje stranaka (član 163. ZPP-a). U ovome radu će se analizirati svjedok kao dokazno sredstvo u parničnom postupku, odnosno pojam, položaj i svrha svjedoka koju ima u predmetnom kontekstu.

Ključne riječi: Zakon o parničnom postupku, građanskopravni spor, dokazna sredstva, svjedok

WITNESS AS EVIDENCE IN CIVIL PROCEEDINGS

Abstract: The Law on Civil Procedure of the Federation of Bosnia and Herzegovina („Official Gazette of the Federation of Bosnia and Herzegovina“, No. 73/05, 19/06 and 98/15; hereinafter: the CAP) prescribes the rules of procedure before the courts. These rules apply to civil disputes before the competent courts. Article 1 of the LCP stipulates: „This Law prescribes the rules of procedure on the basis of which municipal courts, cantonal courts and the Supreme Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina [...] discuss and decide in civil disputes [...]“. Namely, the provisions of paragraph (1) of Article 123 of the LCP stipulate that each party is obliged to prove the facts on which it bases its claim. As types of evidence, the LCP defines an investigation (Article 130 of the LCP), documents (Article 132 of the LCP), witnesses (Article 137 of the LCP), experts (Article 147 of the LCP), and a hearing of parties (Article 163 of the LCP). This paper will analyze the witness as a means of evidence in civil proceedings, i. e. the concept, position and purpose of the witness in the subject context.

Keywords: The Law on Civil Procedure, civil dispute, means of evidence, witness

1. UVOD

Sažetak ovoga rada navodi ZPP, koji predstavlja pravni okvir parničnoga postupka i koji propisuje pravila postupka pred sudovima, a što se, zapravo, odnosi na građanskopravne sporove pred nadležnim sudovima. Naime, odredba stava (1) člana 123. ZPP-a propisuje da je svaka stranka dužna dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev. Kako bi dokazala činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev, svaka stranka u postupku ima mogućnost predlaganja dokaza. Kao tema ovoga rada definiran je dokaz saslušanjem svjedoka, kako je to propisano odredbom člana 137. ZPP-a. Naime, saznanje o određenim činjenicama ili događajima kroz svjedočenje, može biti bitan faktor u sudskom odlučivanju. Navedeno saznanje, dakle, može biti bitan faktor, ali i ne mora. Ovo iz razloga što ZPP ne propisuje obavezujuće prihvatanje

izjave svjedoka. S tim u vezi bitno je spomenuti da je iskaz svjedoka u parničnom postupku u vezi sa slobodnom ocjenom dokaza, a koja se podvodi pod sudsko odlučivanje. Osim toga, bitno je spomenuti odredbu stava (2) člana 123. ZPP-a koji upravo i propisuje da će „Sud slobodnom ocjenom dokaza ustanoviti činjenice na temelju kojih će donijeti odluku.“ U daljnjem tekstu autori će se, prije svega, osvrnuti na sam pojam građanskopravnog spora, koji može dovesti do sudskog odlučivanja, te, nadalje, analizirati dokazna sredstva, dokaz saslušanjem svjedoka, njegovu ulogu i zadatak kako je propisano ZPP-om, konkretnim članom toga zakona i, u konačnici, kroz zaključak osvrnuti se na sadržaj ovoga rada.

2. GRAĐANSKOPRAVNI SPOR

Već sam naziv građanskopravni spor upućuje nas na činjenicu da pravno egzistira određena sporna situacija. ZPP, prema svojoj pravnoj prirodi, zapravo, predstavlja pravnu orijentaciju postupanja strana u jednom građanskom postupku pred sudom. Naime, odredba člana 4. ZPP-a propisuje da „Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, u pravilu, na osnovu usmene, neposredne i javne rasprave.“ „Odredbom ovoga članka utvrđeno je pravilo da sud u prvostupanjskom postupku odlučuje na temelju rasprave, koja mora biti usmena, neposredna i javna. Time su načela kontradiktornosti, usmenosti, neposrednosti i javnosti postavljena kao glavna načela organizacije i provedbe prvostupanjskog postupka[...].“ (J. Čizmić, 2009, str. 39.)

Dakle, na ovaj način postavljena je pravna forma postupka, koja jednako vrijedi za sve strane u postupku. Osim toga, ono što definira ova odredba jeste činjenica obligatornosti, dakle imperativna norma primjene načela neposrednosti, usmenosti, javnosti.

3. DOKAZNA SREDSTVA

Podnošenje tužbe u nadležnom sudu predstavlja jedan u nizu koraka koji treba dovesti do konačne odluke o određenom tužbenom zahtjevu. Na tom putu, primjenom odredaba ZPP-a, zapravo se primjenjuje zakonska regulativa jednaka za sve učesnike u jednom parničnom postupku. ZPP-om su propisane radnje koje treba poduzeti svaka od stranaka u postupku, a ono što je povezano s temom ovoga rada jeste jedan od dokaznih sredstava u parničnom postupku, odnosno saslušanje svjedoka.

Imajući u vidu da se ZPP-om propisuje jednakost strana u postupku, svjedoka kao dokazno sredstvo može predložiti ne samo tužitelj nego i tuženik. Navedeno je u vezi s odredbom člana 123. ZPP-a koja, pored ostaloga, propisuje dužnost svake strane u postupku da dokaže činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev. Dakle, obaveza dokazivanja se reflektira na svaku stranu u postupku. Na navedeni način se proklamira raspravno i istražno načelo. Navedena načela, zapravo, predstavljaju skup procesnoga materijala koji podliježe ocjeni suda, kroz dispoziciju slobodne ocjene dokaza prema stavu (2) člana 123. ZPP-a.

„1. Raspravno i istražno načelo (njem. *Untersuchungs und Verhandlungsgrundsatz*) načela su procesnoga prava koja se tiču nositelja inicijative za prikupljanje procesnoga materijala (činjenica, dokaza, pravnih pravila i pravila iskustva). Ova se načela bave problemima prikupljanja procesne građe (činjenice, dokazi, pravna pravila i pravila iskustva.“ (J. Čizmić, 2009, str. 297.)

Sve navedeno, zapravo, predstavlja proces dokazivanja činjenica one strane koja iznosi tvrdnju ili negaciju, a obje strane prolaze proces dokazivanja.

„Pod **dokaznim sredstvom** treba smatrati **izvor saznanja** o postojanju ili nepostojanju činjenice čije je utvrđivanje od značaja u parnici. Zakon kao **dokazna sredstva** predviđa svjedoke, vještake, stranke, isprave i predmete uviđaja (uviđaj nije dokazno sredstvo, nego parnična radnja suda radi ispitivanja i utvrđivanja sadržaja predmeta uviđaja koji predstavlja dokazno sredstvo – tako Triva – Belajec – Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., str. 405).“ (Z. Kulenović et al, 2011., str. 261.)

4. SVJEDOK

„Onaj koji (na sudu) svjedoči, izjavljuje što zna o nečemu“;
(<https://hr.wiktionary.org/wiki/svjedok>; datum pristupanja: 3. 4. 2022.)

Dakle, svjedok u parničnom postupku predstavlja jedan od dokaznih sredstava koje stranke mogu predložiti s ciljem dokazivanja činjenica koje se iznose pred sudom. Svjedok, u tom kontekstu, može biti na strani afirmacije [afirmacija (lat. affirmatio) 1. potvrđivanje, potvrda, pozitivna tvrdnja; suprotno: negacija; (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=684>; datum pristupanja: 3. 4. 2022.)], ili negacije, u zavisnosti od toga koju ulogu ima.

Naime, navedeno se zapravo vezuje za položaj stranke u postupku koja predlaže saslušanje svjedoka kao dokaz činjenicama koje se iznose pred sudom u toku konkretnoga parničnoga postupka. Dakle, kada govorimo o afirmaciji, onda se, u tom kontekstu, saslušanjem svjedoka nešto potvrđuje ili negira.

„Svjedok u postupku je svako lice koje pred sudom iskazuje svoje saznanje o određenim činjenicama. Svoje saznanje koje svjedok saopštava obično se odnosi na činjenice ili događaje koji su se desili u prošlosti i o kojima se saznanje (u momentu vođenja postupka) više ne može steći opažanjem. Stoga se uvijek svjedok pojavljuje kao jedno od najvažnijih dokaznih sredstava koji se u pravnom životu koristi od najranijih vremena.“ (B. Čalija, S. Omanović, 2000., str. 222.)

Dakle, ovdje se zapravo radi o činjenicama koje su se desile u prošlosti, a nije moguće retroaktivno direktno opažanje, nego retorika sjećanja. U kontekstu svjedočenja kao dokaznog sredstva, iako se ZPP-om ne propisuje obavezno nedvojbeno povjerenje u svakom slučaju, ipak, svjedočenje ima važnu ulogu u sudskom postupku i predstavlja jedno od najvažnijih dokaznih sredstava.

Odredbom člana 137. ZPP-a propisano je sljedeće:

„(1) Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ovim zakonom nije drugačije određeno, dužna je i svjedočiti.

(2) Kao svjedoci mogu se saslušati samo osobe koje su sposobne dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju.

(3) Stranka koja predlaže da se određena osoba sasluša kao svjedok mora prije toga naznačiti o čemu ona treba svjedočiti i navesti njeno ime i prezime i boravište.“

„Svjedočenje je opća obaveza svih osoba [...].“ (Čizmić, 2009, str. 325.) Prema tome, svjedočenje je obaveznog karaktera, dakle, imperativne prirode. Međutim, moguća su odstupanja prema članovima 138. i 139. ZPP-a.

Imajući u vidu da se kao dokazno sredstvo može predložiti i dokaz saslušanjem svjedoka, onda treba naglasiti da, isto tako, svjedoka mogu predložiti obje strane u postupku, što se, zapravo, i vezuje za dokazivanje – afirmaciju ili negaciju, u zavisnosti od tvrdnje s kojom se predstavlja strana u postupku.

Kada govorimo o obavezi svjedoka, onda je neizostavno postaviti i pitanje: Da li svjedok ima neka prava? Na ovo pitanje odredba člana 146. ZPP-a daje potvrđan odgovor.

„Svjedok [...] ima pravo na upotrebu svog jezika, pravo na troškove i naknadu za izmaklu zaradu.“ (B. Čalića, S. Omanović, 2000., str. 226.) Na ovaj način se cijeni vrijeme, finansijske obaveze koje je svjedok imao zbog svjedočenja, dakle, ima pravo na naknadu za poziv kojem se morao odazvati.

„Svjedok, za razliku od vještaka, sudu prenosi **samo svoje čulno opažanje**, bez iznošenja svog mišljenja ili zaključaka.“ (Z. Kulenović et al., 2011., str. 292.)

„Svedoci mogu samo da iznesu neke činjenice o zdravlju, ponašanju i govoru testatora koje mogu poslužiti veštacima kao osnov za davanje nalaza i mišljenja. Njihovo mišljenje i zaključivanje o psihičkom i zdravstvenom stanju testatora nije važno, jer oni, kao laici, nisu stručni da daju odgovarajuće mišljenje o uračunljivosti ili neuračunljivosti jednog lica. (Vrhovni sud Vojvodine, Gž-1231/68, objavljeno u Čosić-Krsmanović, *Aktuelna sudska praksa iz građansko-procesnog prava*, Beograd, 2000., str. 100.)“ (Z. Kulenović et al., 2011., str. 292.)

Dakle, svjedok može iznijeti samo činjenice koje su rezultat njegova čulnog saznanja, a pri tome ne iznosi ono što misli kroz neki svoj vlastiti zaključak. Ono što karakterizira svojstvo svjedoka jeste zapravo činjenica njegove čulne spoznaje koja se bazira na prošlosti, dakle, na nečemu što je bilo ranije.

„Niti jednim propisom nije određeno da se punomoćnik stranke ne može saslušati kao svjedok, niti sud može unaprijed njegov iskaz ocijeniti kao nevjerodostojan, ako se ne zna što je i kako je on iskazao, a činjenica što je punomoćnik stranke, sama po sebi ne čini njegov iskaz nevjerodostojnim. (Okružni sud u Bjelovaru, Gž-94/80 od 2. 4. 1980., objavljeno u Dika – Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku F BiH*, Sarajevo, 2000., str. 415.“ (Z. Kulenović et al., 2011., str. 294.)

„Vjerodostojnost iskaza svjedoka određena je nizom faktora i okolnosti. Jednu grupu tih faktora čine oni koji su svojstveni čovjeku kao bio-psihološkoj jedinki. Oni se tiču sposobnosti opažanja (percepcije), pamćenja, reprodukovanja, i dr. Ove sposobnosti su različito zastupljene u svakom čovjeku. Obično se dešava da neko dobro zapaža, slabo pamti, odnosno slabo reprodukuje upamćeno ili obrnuto.“ (B. Čalića, S. Omanović, 2000., str. 225.)

Dakle, sposobnost svjedočenja se reflektira i kroz individualnost svjedoka, a koja se definira kroz sposobnost opažanja i reproduciranja informacija. Ovo je, zapravo, u vezi i s činjenicom prošlosti koja se vezuje za svjedočenje. Naime, svjedoči se o nečemu što se već desilo, tako da je taj povratak u prošlost sposobnost da se to opažanje u momentu svjedočenja iznese tačno, a sve s ciljem da opravda vjerodostojnost iskaza.

„Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ZPP-om nije drugačije određeno, dužna je i svjedočiti. Dakle, svjedočenje je opća obaveza svakoga koja u sebi sadrži dužnost odazivanja na poziv suda, davanja iskaza pred sudom i govorenja istine. Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu saslušat

će se u svom stanu.“ (https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-hr-hr.do?member=1; datum pristupanja: 17. 4. 2022.)

Prema navedenom, zapravo, proizlazi važnost obaveze svjedočenja, gdje se u određenim situacijama parnični postupak prilagođava svjedoku. Dakle, sudnica se u tom kontekstu premješta u svjedokov stan, a sve s ciljem omogućavanja prava stranci koja je predložila dokaz saslušanjem svjedoka, da to pravo i realizira.

„Svjedoci su, po definiciji, osobe koje obavještavaju sud o svojim zapažanjima događaja koji su se desili u prošlosti, pa se iskazi svjedoka ne mogu ocijeniti paušalnim samo zbog toga što se događaj o kome svjedoče desio ‘prije dvije i po godine’.“ (Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 49 0 P 005720 09 Rev od 28. 12. 2010. godine, *Sudska praksa*, god. IX, broj 49, januar 2012., str. 53.).“ (J. Čizmić, 2016., str. 419.)

„Sud bi trebao odbiti saslušati predloženu osobu kao svjedoka ako bi na temelju podataka dobivenih od stranke koja predlaže saslušanje, utvrdio da bi svjedok trebao svjedočiti o činjenicama koje nisu relevantne, o činjenicama koje ne treba dokazivati, ili o činjenicama za koje sud drži da su već utvrđene na temelju rezultata do tada izvedenih dokaza.“ (J. Čizmić, 2016., str. 420.)

„[...] Istovremeno, svjedoci su i nepouzdana dokazno sredstvo jer je moguće da netočno zapaze činjenice, da ih zaborave ili da namjerno netočno reproduciraju svoja zapažanja.“ (J. Čizmić, 2016., str. 420.)

„Svedok je, uopšte uzev, manje pouzdano dokazno sredstvo nego isprava. Zato se preporučuje oprezno vrednovanje njegovog iskaza da bi se mogućnost greške u oceni svela na što manju meru.“ (B. Poznić, 2009., str. 624.)

Dakle, saslušanje svjedoka, prema ZPP-u, predstavlja jedan od dokaznih sredstava koje strane u postupku mogu predložiti kao sredstvo odbrane istinitosti činjenica koje iznose u postupku. Međutim, prema svemu iznesenom, zapravo, proizlazi da dokaz saslušanjem svjedoka, ipak, nije toliko pouzdano sredstvo dokazivanja. Ovo imajući u vidu i sve okolnosti koje su u vezi s definicijom svjedočenja, a koje nisu nezavisne od slobodne sudske ocjene dokaza.

5. ZAKLJUČAK

Kako se naprijed obrazlaže, predstavljanje pred sudom uslovljeno je, prije svega, egzistiranjem jednoga građanskopravnog spora. Jedan građanskopravni spor, zapravo, predstavlja put ka pravu na ostvarenje prava, koja se podvode pod sudsko odlučivanje, u određenom parničnom postupku. Polazeći od teme predmetnog rada, u tom kontekstu, bilo je potrebno, prije svega, spomenuti i zakonski okvir, dakle ZPP kojim su definirane odredbe o dokaznom postupku. U ovome radu akcent istraživanja je baziran na mogućnosti predlaganja dokaza saslušanjem svjedoka kao jedne vrste dokaznog materijala. Dakle, kroz parnični postupak, i u skladu s načelima parničnoga postupka, vrijedi i pravo na jednak pristup svakoj od strana u postupku, što se u ovom kontekstu podvodi pod pravo na predlaganje saslušanja svjedoka kao dokaza. Međutim, neizostavno je bilo spomenuti i raspravno načelo, istražno načelo, kao i načelo slobodne ocjene dokaza u smislu stava (2) člana 123. ZPP-a. Ovo iz razloga što sva tri načela, na ovaj način, predstavljaju niz koraka na pravnom putu tvrdnje svojih navoda. Nadalje, ZPP predstavlja pravni okvir parničnoga postupka, koji ima pravnu ulogu pokazati pravne norme

kojih se pridržavaju učesnici u postupku. S tim u vezi, ZPP je definirao obavezu svake od strana u postupku, i to u stavu (1) člana 123. ZPP-a, dakle, propisao je obavezu strankama na dokazivanje činjenica na kojima zasnivaju svoje pojedinačne zahtjeve. U vezi s tim, ZPP-om je propisana mogućnost predlaganja dokaza i saslušanjem svjedoka, u smislu odredbe člana 137. ZPP-a. Pa tako svaka stranka može kao dokaz predložiti saslušanje svjedoka. Saslušanje svjedoka, zapravo, predstavlja zadatak svjedoku da iznese svoje opažanje o događaju iz prošlosti, dakle, svjedok se vezuje za određena saznanja iz prošlog vremena a koja se, zapravo, prezentiraju u sadašnjosti, kroz iskaz svjedoka. Iako ZPP-om nije propisana obaveza prihvatanja iskaza svjedoka, imajući u vidu odredbu stava (2) člana 123., koja definira postupanje suda u vezi sa slobodnom ocjenom dokaza, na ovaj način se daje mogućnost svakoj stranci da pokuša na taj način dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev, a koje pravo proizlazi iz odredaba ZPP-a koje su spomenute u ovome radu.

6. LITERATURA

- [1] Čalija, Branko, Omanović, Sanjin, *Građansko procesno pravo*, Univerzitet u Sarajevu, Pravni fakultet, Sarajevo, 2000.
- [2] Čizmić, Jozo, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, „Privredna štampa“, d. o. o., Sarajevo, Sarajevo, 2009.
- [3] Čizmić, Jozo, *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, „Privredna štampa“, d. o. o., Sarajevo, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo, 2016.
- [4] Kulenović, Zlatko, Mikulić, Stjepan, Milišić-Veličkovski, Svjetlana, Stanišić, Jadranka, Vučina, Danka, *Komentar zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Apriori org. agencija, Mostar, 2011.
- [5] Poznić, Borivoje, *Komentar Zakona o parničnom postupku – Prema tekstu Zakona iz 1976. godine sa docnijim izmenama i dopunama*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu – Javno preduzeće Službeni glasnik, Beograd, 2009.

Internetski izvori

- [1] <https://hr.wiktionary.org/wiki/svjedok> (datum pristupanja: 3. 4. 2022.)
- [2] <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=684> (datum pristupanja: 3. 4. 2022.)
- [3] https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-hr-hr.do?member=1 (datum pristupanja: 17. 4. 2022.)